

שריון והגנה נ"ט בדוקטרינה הסובייטית

קולונל א' סוביק
עיבר: אל"מ מיכאל*

בפרוס שנת 1980 הציג מפקד גייסות השריון הסובייטיים, גנרל-קולונל י. פוטפוב, את ייעודי גייסותיו, מעל דפי ירחון זרוע היבשה הסובייטית "המבשר הצבאי", באורח הבא: "לגייסות השריון מיוחס בצדק התפקיד של כוח המה-לומה העיקרי בקרב כוחות היבשה. יחידות ועוצבות השריון, המודרניות הותאמו במיוחד לניצול תוצאותיהן של מהלומות הנשק הגרעיני בחדירתן לעומק מערכי האויב, בגזרות שאין הוא מצפה להופעתן [קרי: תוך השגת הפתעה מוחלטת]. כמו כן הוקנה להם הכושר לצלוח מכשולי מים מתוך תנועה ולחצות במהירות שטחים מוכים [בנשק גרעיני] ומוזהמים [בחל"כ וב-חומרי לחימה ביולוגיים]". ברם, מת-עוררת השאלה: האם הטנקים, המור-פעלים באורח מסיבי, אכן משמשים עדיין כאמצעי ההבקעה האבסולוטי, כפי שחלם כבר בראשית שנות הש-לושים מומחה השריון הסובייטי המרשל טוחצ'בסקי, אשר ביקש לשטוף את ארצות מערב אירופה מתוך תנועה, בהנחה שיעמדו לרשותו טנקים בכמות המספקת לכך.

תמורות במעמדו של הטנק

איזו תמורה חלה, אם כן, בהערכת תפקידו המכריע של הטנק? תשובה לשאלה זו מתבררת באורח חריג-משמעי מן העיון בלקחי מלחמת יום הכיפורים. לדעת מומחים צבאיים היו תוצאותיה של מלחמה זו נחרצות בתחומים אחדים, ואף גובלות בסנסציה. מכאן שאך טבעי הוא שמלחמת יום הכיפורים, שהיא המודרנית שבמלחמות, נלמדה ונחקרה באורח יסודי גם על-ידי

* המאמר תורגם מתוך Europäische Wehrkunde. הנתון בסוגריים מרובעים — השלמות המעבר, שהוא מומחה לצבאות ברית ורשה.

מומחיה הצבאיים של ברה"מ.

ממצאי דיונים מסוג זה אינם נודעים בדרך כלל במערב, אולם בשנת 1975 קרתה, להפתעת כל המומחים לנושא הגוש המזרחי, תפנית תמוהה: מי שהיה אז שר ההגנה הסובייטי וחבר הפוליט-בירו, מרשל גרצ'קו (ללא ספק אחד המוכשרים ביותר בדברי ימי הצבא הסובייטי, ואחד המומחים הנודעים לקרב היבשה) נתן ביטוי ללקחי דיונים אלה במהדורה השנייה של ספרו "כוחותיה המזוינים של ברה"מ" שהופיע בדצמבר 1975, כארבעה חודשים לפני פטירתו. להלן כמה מקביעותיו המהותיות ביותר:

"המבצעים במזרח הקרוב עוררו מחדש את שאלת היחס שבין ההתקפה לבין ההגנה בלוחמת היבשה, וחשפו שורה של תופעות אפיניות בהתמודדות שבין אמצעי הלחימה ההתקפיים להגנ-תיים ובשיטות ניהולו של קרב האש. בהקשר של קליטת אמצעי לחימה רבי עצמה על-ידי גייסות, הוכיחה ההגנה המודרנית כוח עמידה גדול במיוחד. דבר זה נוגע בראש ובראשונה לעובדה, שכוח ההלם העיקרי של התוקף, דהיינו הטנק, הפך לפגיע יותר, וגברו הקשיים להפעלתו בשדה הקרב.

טילים נ"ט ושרידות הכוחות

הנידוי המתקדם של אמצעי הלחימה נ"ט העמיד בפני המדע והטכנולוגיה משימה ראשונה במעלה — לשפר כושר שרידותם של הגייסות המשוור-יינים בשדה הקרב, ולפתח שיטות ואמצעי לחימה יעילים לשיתוקם של אמצעי ההגנה נ"ט... המשימה לשפר את כושר ההישרדות של הטנק התי-גלטה כמורכבת למדי, שכן זו הוטלה בעת ובעונה אחת עם ראשית פיתוחם של טילים נ"ט, כאשר נוצרו סיכויים של

ממש להקנות ללוחמה נ"ט אפשרויות רבות עצמה חדשות".

התבטאויות אלו, מפי אחד המומחים הנודעים לקרב היבשה, כפי שהיה המרשל גרצ'קו, הנן ללא ספק בעלות משמעות אסטרטגית ומן הראוי לשוב ולסכמן בקיצור.

• ההגנה המודרנית הוכיחה כושר עמידות רב מן הצפוי, בעיקר הודות ליעילותה המשופרת של מערכת האש שלה; ועתה הפכו הטנקים פגיעים לאמצעי נשק נ"ט ובמיוחד לטמני"טים, וזאת במידה העולה על כל הצפוי.

• ביצועיהם המשופרים של הטילים נ"ט המודרניים מחייבים את המפקדים בזרוע היבשה לדאוג בראש ובראשונה לכושר השרידות של הטנק בשדה הקרב.

• יש לחתור לכך שבעתיד יושג הכושר לשחק מערכות נשק נ"ט של האויב, במטרה להשיב לטנק את יעילותו המבצעית.

• פתרון הבעיה כרוך בקשיים ניכרים, מכיון שטילים נ"ט עומדים עדיין בראשית עידן פיתוחם [הדברים נכתבו ב-1975], ואילו הטנק ניצב, במובנים מסוימים, בסוף פיתוחו.

• כל זה מחייב באופן ברור בדיקה מחדש של כל הפרובלמטיקה הכרוכה בתפעול הטנקים בשדה הקרב ובמציאת פתרונות חדשים.

בקביעות אלה של שר ההגנה הסוב-ייטי, לשעבר יש משום הבעת ספק בעדיפותם המוחלטת של אלפי הטנקים הסובייטיים הניצבים מול מדינות המערב.

ראוי לציין, כי שום גנרל סובייטי לא פרסם שוב מעל דפי העיתונות הסוב-ייטית דעה זהה או דומה לדעתו של גרצ'קו. אך טבעי הוא, שהסובייטים לא היו מסוגלים להודות, שאמנותם רבת

השנים בבכורתו המוחלטת של הטנק, העומד לרשותם באלפיו, נתמוטטה, אף לכשנודע דבר זה מפי אישיות בכירה כשר ההגנה. עם זאת פרסמו גנרלים סובייטים השקפות הדנות בלקחים שהופקו ממלחמת יום הכיפורים. כדעה יציגה לסברות הללו של שנות 1975/6 ישמשו כאן קטעים מראיון שהעניק מפקד גייסות השריון הסובייטיים דאז, המרשל באבארשניאן, ליומון צבא ברה"מ "הכוכב האדום" ביום ה'12 בספטמבר 1976.

ייעודם של גייסות השריון

שאלה: "מהו תפקידם של גייסות השריון במבנה הנוכחי של כוחותינו המזוינים?"

תשובה: "הדוקטרינה הצבאית הסובייטית מדגישה את הצורך בקידום ובהמשך פיתוחם המאוזן של כל הזרועות והחילות. הודות למאמציהם הפוריים של המהנדסים ומתכנני הטנקים שלנו, צוידו עוצבותינו בטנקים בעלי חימוש מעולה ושריון חזק. מערכות ניהול האש של טנקים אלה מאפשרות השמדת שריון אויב בכדור ראשון, וכושר העבירות שלהם מקנה להם יכולת צליחת מבשולי מים ומכשולים קרקעיים מכל סוג שהוא.

לעוצבות השריון שלנו הכושר לבצע מסעות ארוכים ותמרונים רחבים, ולנהל מבצעים התקפיים בעומק מערך ההגנה של האויב. אמנם, לאחרונה מובעת בקרב צבאות אחרים של הארצות הקפיטליסטיות הטענה, לפיה איבד הטנק מחשיבותו, וזאת מחמת יעילותם של סוגי נשק מודרניים ומסוקים ג"ט, אולם אנו איננו שותפים לדעה זו. הדוקטרינה הסובייטית מוידעה לעוצבות המשוריינות את תפקיד כוח המהלומה העיקרי בקרב כוחות היבשה של צבא ברה"מ."

שאלה: "האם יכול אתה לפרט בנקודה זאת?"

תשובה: "שאיפתנו הנוכחית היא, להביא לכלל שלמות את עצמת כוחותינו המזוינים ולהעמידם בדרישות הטכנולוגיה הצבאית המודרנית, המחייבת חימושם במערכות נשק התקפי כמו גם באמצעי לחימה, שבהם ניתן להתגונן בעילות מפני התקפות נגד של האויב.

אף שאמצעי הלחימה ג"ט היעילים הפכו סכנה של ממש לטנק, לא נבנה זה האחרון אך ורק כדי לפעול נגד אמצעי לחימה משופרים אלה. כלומר, הוגברה

עצמת האש שלו, שופר מיגונו, וגדל גם כושר הניידות שלו; אך ההתמודדות בין אמצעי הלחימה לבין השריון תימשך. ברם, הצלחתו של הטנק בשדה הקרב תלויה במידה רבה בתפעולו הנכון, ארגונו הנאות של המבצע, תצפית וסיור יעילים, וכמו כן שיתוף פעולה בין החילות. כל אלה מאפשרים לעוצבות המשוריינות לבצע את המשימות הקשות ביותר. הלקחים שנצטברו מורים על כך, שהטנק הנו הפחות פגיע מכל אמצעי הלחימה בתנאי הקרב המודרני, המתנהל בשיטות מודרניות ובאמצעות מערכות נשק חדישות, והוא המתאים במיוחד לקרב נייד, אשר יביא בסופו של דבר להכרעה במבצע.

את ביצועיו המעולים של הטנק הסובייטי יש לייחס לגורמים רבים. בראש ובראשונה נובעים הם מטיבו המעולה של הציוד ותפעולו המושכל על-ידי הצוות בשדה הקרב, שכן הרק"ם הטוב ביותר וחימוש מעולה מניבים הצלחה, רק כאשר הם מופעלים בידי לוחמים בעלי תעוזה ומאומנים היטב. עם סוג זה נמנים השריונאים הסובייטיים, הנאמנים בכל לבם לעמם ולמפלגתם...

מפקד גייסות השריון הסובייטיים התחמק כאן מדיון במהותה של הבעיה. יתרה מזאת, את ההכרה בחולשת הטנק מול הנשק ג"ט – שאושרה בדבריהם של גנרלים סובייטיים אחרים והובעה באורח חד"משמעי על-ידי המרשל גרצ'קו – מייחס הוא לצבאותיהן של מדינות קפיטליסטיות אחרות. אולם למרות זאת ניתן לקבוע בצורה נחרצת, שגם על פי דעות המקבלות פומבי, הורע המצב לגבי גייסות השריון הסובייטיים.

עלינו לזכור, שמרשל סובייטי יכול להביע את דעתו בפומבי רק באישור הדרג המדיני הגבוה ביותר. אך גלוי לעין, שמלחמת יום הכיפורים אשרה רק הלכה למעשה את חשיבותם הגוברת של הטמנ"טים, חשיבות אשר נצפתה במידת דמיון רבה כל כך כבר בשלב התיאורטי של פיתוחם על-ידי הסובייטים.

לאחר הכל, גם בברה"מ פותחו מאז שנות השישים המוקדמות טילים ג"ט (תוך הערפה), ואף הוכנסו לשימוש הגייסות. אולם דבר זה בוצע במסגרת קליטת מערכות נשק נוספות, לאחר שכווחות היבשה הסובייטיים השיגו עליונות מספרית בטנקים על פני כוחות נאט"ו.

תהליך זה גרם להקמת יחידות ממוכנות חדשות (חרמ"ש) במקום יחידות טנקים טהורות. השיעור של 1:1.8 בין עוצבות משוריינות לעוצבות ממוכנות לטובת האחרונות בתחילת שנות השישים, פינה מקום ליחס של 1:2.2 (!!!) בין אותם סוגי העוצבות בסוף שנות ה-70.

הייתה זו ההשפעה הראשונה של לקחי מלחמת יום הכיפורים; העלייה בחשיבותו של "קרב הכוחות המשולב" בים "הקרב הכלל-חילי" – כפי שמכנים אותו הסובייטים] נבעה משינויה של הדוקטרינה הבסיסית, אשר הסיטה עתה את הדגש מן החשיבות המיוחדת שנודעה למלחמה הגרעינית לפיתוח כושר הלוחמה הקונוונציונלית. מקדמה הבולט ביותר של מגמה זו היה מפקד כוחות היבשה הסובייטיים, גנרל ארמיה פבלובסקי, המצטיין במחשבתו הצבאית המודרנית והמתקדמת.

חשיבותו של נגמ"ש הלחימה

בשנים האחרונות הוסבה תשומת לב רבה לפגיעותו של נגמ"ש הלחימה לנשק ג"ט החדש. ניסויים שנמשכו שנים הביאו לבסוף ליצירת נגמ"ש הלחימה הסובייטי מסוג BMP M-1970 המצטיין בביצועיו המעולים ובכושרו לשמש גם כרכב קרבי אמין להובלת כיתת לוחמים.

לאחר מלחמת יום הכיפורים נחשפה בפני כל העובדה, שמידת פגיעותו של נגמ"ש הלחימה, אשר הוערכה עד אז על-ידי המומחים הסובייטיים ככפולה מזו של הטנק, עולה במציאות שדה הקרב בהרבה על הערכה זו. בעקבות גילוי זה התפתח דיון נרחב [ללא ספק ביוממה של הרמה הפוקרת העליונה]. בו נטלו חלק גנרלים וקצינים בכירים. הדיון נסוב על שתי בעיות עיקריות:

א. אופן תפעולם המבצעי של הטנקים, תוך שמירה על תפקידם ככוח המהלומה העיקרי בשדה הקרב.

ב. ארגון הפעלתם של נגמ"שי הלחימה, אשר גילו פגיעות גבוהה בהרבה מזו של הטנקים לאמצעי לחימה ג"ט.

כנקודת מוצא לפתרון השאלה הראשונה שימשה העובדה, שאלפי הטנקים העומדים לרשות כוחות היבשה הסובייטיים, לא איבדו מעצמתם בין לילה. אולם עצמה זו תוכל להבטיח הצלחה רק כאשר אלה יופעלו באורח מושכל, ודווקא במקום שאין מצפים להם; רק כאשר הפיקוד על העוצבות המשוריינות יתאפיין ביומה, בחשיבה עצמאית

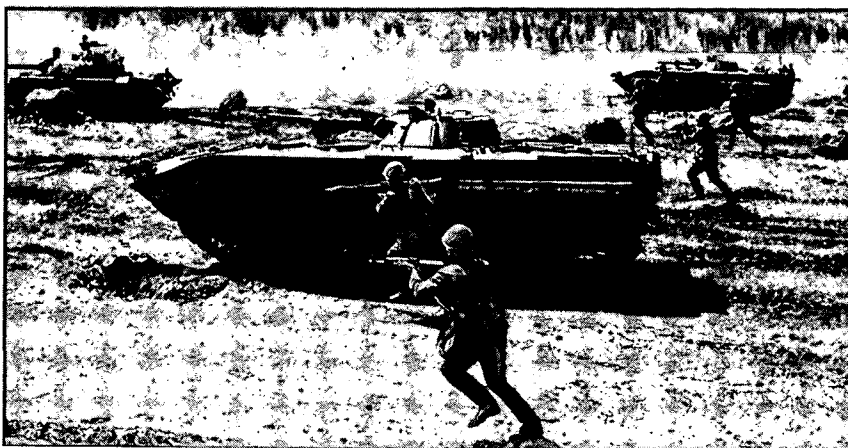
בונדרנקו מציע מרחק של כ-400 מטר. מרחק זה מאפשר ירי מעל לראשי הלוחמים רגלית ובפרצות שבין שורות המסתערים.

אולם תסריט הקרב המובא להלן על-ידי הקולונל ברודנו מצביע על כך שאין פתרונו של בונדרנקו מניח את הדעת: "...ברגע המכריע מאיטים הנגמ"שים את מהירותם ואף נעצרים. לוחמי החרמ"ש יורדים. בינם לבין מסות הפלדה נותרת רק שורה דלילה של טנקים, אשר האיטו מיד את קצב התקדמותם, כדי שלא לאבד את הקשר בינם לבין החרמ"ש... המצב בשרה הקרב מתחיל להשתנות במהירות; האויב מתאושש ומרכז את אש על הטנקים. קשה לומר כמה מן הטנקים יישארו כשירים לפעולה לאחר קרב כזה, אם הוא יתנהל במציאות. לוחמי החרמ"ש שהופרדו מן הטנקים יסכנו אך במעט את המתגונן, בעוד שהם עצמם יהיו מטרה נוחה לכל אמצעי הנשק."

על אישביעות הרצון השוררת בקרב הקצונה הסובייטית בכל הנוגע לרמת הכשרתם של המפקדים, ניתן ללמוד מדבריו של קצין שריון סובייטי, הגנרל בוגדנוב, שהכתיר את מאמרו בשם "שיתוף הפעולה בקרב":

"המפקד החליט החלטה מבצעית פחות או יותר מוצלחת, אולם הזמן הנדרש לצורך העברתה ולהטלת משימתה על מפקדי המשנה לא הספיק כדי לפרט את שאלות הארגון של שיתוף הפעולה, כיון שהאויב עבר להתקפת נגד. הכישלון לא נבע רק מהעובדה, שהטלת הפקודה על-ידי המפקד ארכה זמן רב מדי, אלא גם מכישלונו של המפקד לתאם בין היחידות הפועלות.

לניסיונות לתכנן את שיתוף הפעולה לפרטי פרטים למשך כל מהלך המבצע אין כל אחיזה במציאות, כיון שהקרב הוא תהליך דו-צדדי, ואין אפשרות לצפות מראש את אירועיו. יוצא אם כן, שתכנון כזה דורש זמן רב, אשר איננו עומד בדרך כלל לרשות המפקד... המפקד מחלק את ההוראות המתאימות מיד עם קבלת הפקודה (מרמה ממונה). דבר זה מבוצע בכללותו, אולם הוא דורש מן המבצע הכנה יסודית, מכיון שההוראות לארגון שיתוף הפעולה הופכות לחזרה סתמית על הפקודה המועברת למפקדי המשנה. הוראות המפקד חייבות להשלים את פקודתה של הרמה הממונה ולהרחיבה באורח

תרגיל סובייטי שבו נראה שילוב אמצעים נ"ט: טנקים, נגמ"ש ב.מ.פ. 1 ומטולים נ"ט אישיים של חיילי הרגלים.

ה-BMP כרק"ם שאיננו מתאים במיוחד לצורכיה. אין זו שאלה של תכנון לקוי, דווקא, אלא תכנון המעורר בעיות. בעיית הנגמ"ש לא נפתרה בשאלת עיתוי הורדתם של לוחמי החרמ"ש מרכבם, והיא ממשיכה להעסיק את הסובייטים.

לאחר הירידה מן הרק"ם על הרמ"ש לתקוף יחד עם הטנקים. אלה האחרונים חייבים לנצל את מהירותם הגבוהה — שהיא אחד ממרכיבי העליונות שלהם — באופן הטוב ביותר. על פי התפיסה הסובייטית נעה מהירות נסיעתם המבצעית של טנקים בין 12-15 קמ"ש. קצב זה הוא כמובן גבוה מדי לחרמ"ש הנע רגלית, ובצדק מחפשים המפקדים פתרון המניח את הדעת בסוגייה זו. כמענה לבעיה זו מציע הגנרל בונדרנקו, במאמרו "הפעלת הנגמ"ש בקרב", לפעול בשני כיוונים: א. הגברת עצמת האש הארטילרית המונחת על האויב.

ב. חישוב כושרו הגופני של החייל כאמצעות שיטות הדרכה משופרות. ואמנם, איזו תפיסה איננה מתבססת על הדרישה לחיזוקה של האש הארטילרית?! אך היום מתאפשר חיזוקה של הארטילריה רק על חשבון חילות אחרים. פרט לכך, יצריך תהליך זה זמן רב. לגבי המלצתו השנייה של בונדרנקו ניתן להעיר, שהקצונה הסובייטית הבירה אכן נוטה להעמיד בפני גייסותיה דרישות גבוהות, שספק אם ניתן כלל לעמוד בהן.

הגנרל בונדרנקו דן בבעיה נוספת: "מהו המרחק בין הרגלים המסתערים לבין הנגמ"שים הנעים מאחוריהם?" ספרות ההדרכה הסובייטית מותירה את השאלה הזו פתוחה, דבר המאפשר הבעת דעות השונות זו מזו בתכלית.

ובגמישות רבה. התנאי הנוסף הוא — שיתוף פעולה מרבי בין הזרועות והחילות, אשר יבטיח בראש ובראשונה את הסיוע היעיל והרצוף של החרמ"ש לטנקים, אשר יקבלו גם סיוע רב יותר מצד מסוקי התקיפה ומטוסי הקרב.

פתרון הבעיה השנייה נראה בעליל קשה הרבה יותר להשגה. במשך חודשים הוצגו מעל דפי העיתונות הצבאית תפיסות ותפיסות-נגד. נוכח העצמה הרבה של המערך נ"ט נשמעה השאלה: האין זה מן הראוי להוריד את לוחמי החרמ"ש מרכבם מוקדם ככל האפשר? ואם אמנם נכון הוא עיקרון זה, מתי ובאיזה מקום יש לפעול על פיו? בעיה זו הוצגה באורח הבא: כאם תתבצע הירידה מן הרכב מוקדם, לא יהיה ביכולתם של לוחמי החרמ"ש לשמור על קצב התקפת הטנקים, וקצב זה יסבול מהאטה דרסטית. מצד שני, אם ימשיך החרמ"ש את התקפתו כשהוא רכוב על גבי הנגמ"שים, יחשוף עצמו לאש הכבדה של הנשק נ"ט שבידי האויב.

מי ימצא את הפתרון האופטימלי למצב שנוצר? עמדה בנושא זה הביע הגנרל-קולונל מרימסקי, סגן ראש מנהל ההדרכה של כוחות היבשה הסובייטיים, במאמר שכונה "ה-BMP בהתקפה". הוא כתב: "ידוע, שהתקפה רכובה של כוח חרמ"ש תנוהל כך, כאשר יוחלש במידה ניכרת מערך ההגנה של האויב באמצעי נשק גרעיני. בלוחמה קונוונציונלית יסתער החרמ"ש בדרך כלל רגלית". הייתה זו הצהרה ברורה, שהבהירה למומחים המערביים את דבר הייעוד העיקרי של ה-BMP כרק"ם שנבנה לצורכי ניהול מלחמה גרעינית. כיום, כאשר הסובייטים מרגישים את צורת הלוחמה הקונוונציונלית, מתגלה

קונקרטי, תכליתי והגיוני, ולהיות בעת ובעונה אחת גם תמציתיות וברורות. למרבה הצער אין מפקדים מסויימים נותנים דעתם לאופן הארגון של שיתוף הפעולה בזמן הנכון. וזאת בעת מילוי משימות קשות במיוחד, כגון: התקפה על קו המוצבים הקדמי של מערך הגנה סדור של האויב, כיבוש יעד מבוצר, הדיפת התקפת נגד, סיוע ליחידות שכנות וכיו"ב. בעקבות זאת חלה הזנחה בשאלות סיוע ארטילרי וסיוע אוויר קרוב ליחידות הלוחמות. אף נגמ"שי הלחימה אינם מופעלים כראוי.

בתרגילים טקטיים ניתן לעתים לראות מפקד המציג באופן מפורט ונכון את משימות ארגון הלחימה ומתאם את הפעלת הכוחות על פי יעדים [משימות] ולו"ז, כך שמתקבל הרושם, שאכן פעל מפקד זה כנדרש. אולם מיד לאחר תחילת ההתקפה מתמוטט שיתוף הפעולה. דבר זה נובע מכך, שבמהלך הקרב לא דאג המפקד לפרט למפקדי המשנה את המשימות באורח מדויק ובזמן הנכון, לא נתן דעתו לדילוג מתואם של היחידות שניתנו ת"פ ובסיוע ישיר, ואף לא שמר על קשר רצוף ביניהן.

לסיכום ניתן לציין את נושאי הביקורת הבאים:

- צריכת זמן מופרזת אצל המפקדים השונים. (בתהליך התכנון והפעלת הכוחות).
- עיסוק ממושך מדי בתכנון בעת הלחימה עצמה.
- תיאום לקוי בין פעולות הכוחות השונים בעת הלחימה.
- הוצאת פקודה הסובלת לעתים קרובות מחוסר דיוק ולעתים אף מסרבול.
- היעדר יזמה ועצמאות. [של המפקדים].

סיכום ומסקנות

אין שום ספק, שהלקחים שהופקו לאחר רונה ממלחמת יום הכיפורים, גרמו להפרכתה החלקית של הדוקטרינה הסובייטית. הכרסום בחשיבות מסות השריון והעלייה בחשיבות אמצעי הנשק נ"ט הזולים מהטנקים, לא יכלו שלא לעורר את תגובת הפיקוד הסובייטי הבכיר.

כמו כן מתקבל הרושם, שלשני הסמפוזיונים שהוזכרו לעיל נתלוותה ביקורת מפייהם של המרשלים גרצ'קו ופבלובסקי, אשר אילצה את קציני כוחות היבשה לעיין מחודש בעקרונות

הדוקטרינה. אולם איש לא הקדיש לבעיה רגישה זו דברים מפורשים עד אשר תקפה המרשל גרצ'קו בספרו. תפיסת עליונותו המוחלטת של הטנק חייבת הייתה לעבור תמורה כלשהי. כיום מודגשת הטענה, שההצלחה בשדה הקרב המודרני מושגת על-ידי פעולה משולבת ומתואמת של טנקים, חרמ"ש, ארטילריה וחילות לוחמים אחרים, המסתייעת בכוחות אוויר רבי עצמה ובמסוקים חמושים, שפיתוחם וכה לתנופה מיוחדת בשנים האחרונות. אך גייסות השריון שומרים אף כיום על תפקידם בכוח המהלומה העיקרי, כאשר כוח זה מופעל בצורה הולמת, תוך ניצול ניידות ושיטות לחימה מגוונות.

מכיון שמספר הטנקים הכולל בדיביזיות הסובייטיות, ובמיוחד בקבוצות גייסות המוצבות מחוץ לגבולות ברה"מ, גדל במידה ניכרת, גדל גם האיום. קווי האפיון הבסיסיים של איום זה יצינו גם את שנות ה-80. הפיקוד הסובייטי מכיר בקיומן של הבעיות כבדות המשקל העומדות על הפרק. ההתגברות על מערך הגנה נ"ט מודרני אינה קלה אף כתנאים של עדיפות גדולה בטנקים. יש לתת את הדעת לכך, שמערכות נשק נ"ט מודרניות עומדות רק בראשית עידן פיתוחן, ואילו הטנקים – בסוף תהליכי התפתחותם.

הגדרת תפיסה יעילה של שיתוף פעולה טנקים-חרמ"ש גורמת כאב ראש מרובה לפיקוד הסובייטי, וספק אם זו גובשה עד כה. העיתונות הצבאית הסובייטית מפרסמת לעתים קרובות ביותר תצלומים המציגים לוחמי חרמ"ש הרכובים על גבי טנקים, כפי שנהגו לעשות בימי מלחמת העולם השנייה. (ייתכן שהסיבה להכשרת החרמ"ש לרכיבה מבצעית על גבי טנקים נובעת גם מן התחזית, לפיה יפגרו הנגמ"שים או יושמדו, ומן הצורך להבטיח בכל מחיר סיוע צמוד של חי"ר לטנקים המסתערים של כוחות היבשה הסובייטיים). ניתן להסיק מכך על הדאגה, בה שרוי הפיקוד הסובייטי בכל הנוגע לניהול הלוחמה הרכובה על נגמ"שים. הסיבה לכך היא הקליטה הנוכחית של מערכות נ"ט רבות עוצמה על-ידי היריב הפוטנציאלי [נאט"ו].

שיתוף הפעולה ההדוק בין מרכיבי הדרג המסתער של צוות הקרב טנקים/חרמ"ש לבין הארטילריה מחייב הכשרה הולמת. נדרשת כאן מידה רבה

של חשיבה עצמית וחופש פעולה מצד הקצין והמש"ק. בנקודה זו טמונה הבעיה העיקרית.

שיפור ההדרכה הוא נושא בו עוסקים הסובייטים זה עשרות בשנים. קיצור משך שירות החובה משלוש שנים לשנתיים, שנכנס לתקפו בשנת 1968, טרם זכה לפתרונות הולמים בתחום ההדרכה. הקושי נעוץ כאן בעיקר בגורמים הרעיוניים ההופכים כל פתרון לבלתי אפשרי; ביצוע מילולי של הפקודות, הנדרש בלי הרף מן החייל עומד בניגוד גמור לכל עצמאות ויזמה, שבלעדיהן לא ייתכן ניהול מוצלח של הקרב בתנאי הלוחמה המודרנית. הסובייטים ימשיכו בפיתוח טנקים ונשק נ"ט גם בשנים הבאות, ומתעוררות השאלות: האם הם יגיעו לכלל נטילת היזמה בשדה הקרב באמצעות העליונות הכמותית והטכנולוגית כאחת? האם יוליד תהליך זה צורות ארגון ומבנה חדשות? לאור התפיסה הגורסת, שהפתרון טמון באיזון בין החילות השונים [המרכיבים את צוות הקרב המשולב], נראה המבנה הנוכחי של הדיביזיה הממוכנת הסובייטית, בו משתקפת המגמה להגיע לכלל איזון בין יחידות הטנקים ליחידות החרמ"ש, כעולה בקנה אחד עם העמויות החדשות בתחום התורתי. מבנה הדיביזיות המ-שוריינות [בעדיפות טנקים] הסובייטיות מציג תמונה שונה. ואמנם, דבקותם של הסובייטים במבנה הקודם, מוכחת בעובדה, שהעוצבות החדשות, שהוקמו על ידיהם בשנים האחרונות, כוללות כמעט אך ורק עוצבות ממוכנות [בעדיפות חרמ"ש, ולא עוצבות משוריינות בעדיפות טנקים]. אולם הזמן הקרוב יביא עמו בוודאי תופעות חדשות גם בתחום זה.